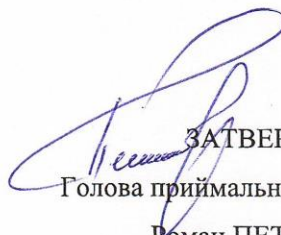

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Географічний факультет

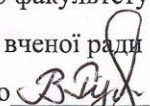

ЗАТВЕРДЖЕНО
Голова приймальної комісії
Роман ПЕТРИШИН

_____ 2021 р.

ПРОГРАМА
вступного іспиту до аспірантури зі спеціальності 106 Географія

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою
географічного факультету
Голова вченої ради

В.П. Руденко

(протокол № 7 від 28 грудня 2020 р.)

Чернівці – 2021

Передмова

Програма фахового вступного іспиту для навчання за ОП «Географія» третього освітньо-наукового рівня розроблена відповідно до навчального плану географічного факультету Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича та призначена особам, які здобули освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста або магістра.

Вступник до аспірантури повинен знати об'єкт і предмет вивчення географії, її структуру та рівні дослідження; функції географії, її роль у розв'язанні теоретичних і прикладних проблем взаємодії природи та суспільства; історію становлення та розвитку української географічної науки, сучасні напрями географічних досліджень; головні методологічні підходи та методи географічних досліджень; сутність сучасних концепцій географії.

Вступник до аспірантури повинен вміти аналізувати фахову наукову літературу і робити власні узагальнення щодо основних понять, категорій, концепцій; давати оцінку впливу чинників розвитку територій; використовувати сучасні дослідницькі методи аналізувати процеси і явища, виявляти їх наслідки, ключові проблеми та обґрунтовувати перспективні напрями розвитку.

За програмою вступник до аспірантури складає іспит, який передбачає відповідь на три питання, кожне з яких оцінюється за п'ятибальною системою: "відмінно", "добре", "задовільно", "незадовільно" та за 100-бальною шкалою. Підсумкова оцінка виводиться як середня.

Повна відповідь на питання оцінюється на "відмінно" (90-100 балів) і має всебічно, правильно і в логічній послідовності розкривати сутність кожного питання, при цьому мають бути виявлені глибокі знання фахової наукової вітчизняної та зарубіжної літератури, повне і правильне розкриття сутності наукових термінів, понять, наукових категорій та концепцій, вступник повинен давати комплексну оцінку досліджуваного явища чи процесу. Оцінку "добре" (70-89 балів) вступник може отримати при допущенні незначних методичних помилок, неточностей при користуванні професійною термінологією, якщо він виявив недостатню мовну культуру. Оцінка "задовільно" (50-69 балів) ставиться вступникові, який зміст теоретичних питань розкрив частково, недостатньо володіє професійною термінологією, допустився методичних помилок. Оцінка "незадовільно" (49 балів і менше) ставиться вступникові, який не розкрив зміст теоретичних і методичних питань, слабо володіє професійною термінологією, не може викласти матеріал у логічній послідовності.

Зміст програми вступного іспиту до аспірантури 106 Географія

1. Геоморфологічні аспекти вивчення вулканізму та сейсмічності.
2. Геоморфологія як наука. Об'єкт, предмет, завдання геоморфології.
3. Гляціальні, перигляціальні та флювіогляціальні процеси. Передумови, механізми розвитку, географічне поширення, геоморфологічні наслідки цих процесів. Форми рельєфу гляціального, перигляціального та флювіогляціального генезису.
4. Горизонтальні і вертикальні рухи земної кори.
5. Господарство України: загальна характеристика та сучасний рівень розвитку.
6. Гравітаційні процеси, їх класифікація. Поширення гравітаційних процесів, їх інтенсивність в різних морфокліматичних зонах і висотних ярусах, рельєфоперетворюючий ефект. Методи вивчення темпу розвитку і поширення гравітаційних процесів.
7. Дати визначення поняття природно-ресурсного потенціалу території та його структури.
8. Дати оцінку масштабів впливу діяльності людства на навколишнє природне середовище.
9. Дати оцінку радіоактивного забруднення України у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС.
10. Еколого-географічна ситуація в Україні.
11. Економіко-географічна спадщина провідних українських вчених.
12. Економічна географія: предмет вивчення та завдання.
13. Електоральна географія.
14. Еолові та аридно-денудаційні процеси. Вітер як чинник рельєфотворення. Дефляція, еолова акумуляція та транзит піщано-глинистих відкладів. Швидкість дефляції. Форми рельєфу аридних областей. Піщані, глинисті, кам'янисті пустелі.
15. Ерозійні процеси. Їх класифікація. Ерозія тимчасових потоків (площинна, дрібноструминна, яркова). Темп ерозії та методи його визначення. Геоморфологічний ефект ерозії. Проблеми вивчення та практичного використання результатів досліджень ерозійних процесів.
16. Інфраструктура як важлива складова господарства. Особливості виробничої та соціальної інфраструктури.
17. Карстові та суфозійні процеси, їх класифікація. Гірський та рівнинний карст. Умови утворення та розвитку карсту. Зонально-кліматичні типи. Методи досліджень карсту. Інтенсивність та рельєфоперетворюючий ефект. Прикладне значення вивчення карсту.
18. Класифікації рельєфу і рельєфотвірних процесів та геоморфологічне районування: основні принципи та підходи до класифікації; класифікаційні схеми. Проблеми визначення генезису та віку форм рельєфу; проблеми вивчення морфології рельєфу. Геоморфологічне районування: таксономічні одиниці, принципи районування, проблеми.
19. Місце економічної та соціальної географії в системі наук, її структура.
20. Населення та демографічні проблеми світу.

21. Об'єкт вивчення економічної та соціальної географії на планетарному, регіональному та локальному рівнях.
22. Обґрунтувати основні властивості сучасних геосистем та їх функції.
23. Обґрунтувати регіональні проблеми охорони природи та раціонального використання природних ресурсів України.
24. Об'єкт, предмет, завдання морфоструктурного аналізу
25. Об'єкт, предмет, завдання палеогеографії і палеогеоморфології, їх місце в системі географічних наук. Теоретичні засади палеогеографії і палеогеоморфології. Історія палеогеографічних та палеогеоморфологічних досліджень.
26. Основні геотектонічні гіпотези розвитку Землі.
27. Охарактеризувати інтегральні природно-технічні геоекосистеми як об'єкт регіонального проектування.
28. Охарактеризувати сучасну еколого-географічну ситуацію та стан природних ресурсів в Україні.
29. Поздовжній профіль річок. Русло ріки. Типізація русел. Річкові долини їх класифікації. Будова річкових долин. Тераси, їх типізація, механізми утворення. Проблеми вивчення річкових долин.
30. Політична географія і географія культури в Україні.
31. Природно-ресурсний потенціал України, його структура, якісна та кількісна оцінка.
32. Проаналізувати діяльність громадських природоохоронних організацій у світі та Україні.
33. Проаналізувати норми впливу окремих галузей господарства (лісового, сільського, міського, транспортного, промислового, рекреаційного) на довкілля.
34. Проаналізувати природоохоронне і природоресурсне законодавство.
35. Проаналізувати проблеми заповідної справи в Україні.
36. Промисловість України: значення, структура, умови і фактори розвитку, особливості територіальної структури.
37. Регіоналізм. Сепаратизм.
38. Рівні економічного розвитку території: суть, показники і методика визначення.
39. Розвиток господарства і раціональне природокористування.
40. Розкрити геоекологічні засади та принципи проектування.
41. Розкрити зміст фізико-географічних та економіко-географічних методів дослідження проблем взаємовідносин суспільства з природою.
42. Розкрити значення географічних досліджень у вивченні природи та її ресурсів.
43. Розкрити значення геоекологічного моніторингу в регіональному проектуванні.
44. Розкрити місце географії в системі міждисциплінарних наук у вирішенні проблем охорони природи і раціонального використання природних ресурсів.
45. Розкрити особливості вирішення природоохоронних проблем і раціонального використання природних ресурсів у різних природних зонах.

46. Розкрити питання взаємозв'язку охорони природи, природоохоронної освіти та виховання.
47. Розкрити питання забруднення компонентів природного середовища в Україні.
48. Розкрити питання нормування антропогенного навантаження на геосистеми.
49. Розкрити принципи геоecологічного аналізу в регіональному проектуванні.
50. Розкрити проблему використання та охорони атмосферного повітря.
51. Розкрити проблему використання та охорони біоресурсів.
52. Розкрити проблему використання та охорони земельних ресурсів.
53. Розкрити проблему використання та охорони об'єктів природно-заповідного фонду.
54. Розкрити проблему використання та охорони ресурсів надр.
55. Розкрити проблему наукових досліджень в галузі охорони навколишнього природного середовища.
56. Розкрити суть геоecологічного підходу в обґрунтуванні схем і проектів.
57. Роль нових і новітніх тектонічних рухів у формуванні сучасного рельєфу Землі.
58. Російська та українська економічна географія кінця XIX – початку XX ст.
59. Руслові процеси і форми рельєфу. Бічна і глибинна ерозія, транспорт наносів, їх акумуляція в різних морфокліматичних зонах.
60. Система традиційних економіко-географічних методів дослідження.
61. Системний та басейновий підходи до вивчення рельєфу, їх суть і перспективи.
62. Соціальна географія: об'єкт, предмет вивчення, завдання.
63. Соціально-економічне (суспільно-географічне) районування України: зміст, завдання, види і типи районів.
64. Співвідношення понять «економічна та соціальна географія», «суспільна географія», «політична географія».
65. Сформулювати об'єкт, предмет та методи конструктивно- географічних досліджень.
66. Сформулювати поняття геоecологічної експертизи, її змісту та завдань.
67. Творчі колективи і сучасні наукові суспільно-географічні центри.
68. Тектоніка літосферних плит і рельєф.
69. Фактори та чинники розміщення продуктивних сил, їх оцінка.
70. Формування української школи соціально-економічної географії.

Критерії оцінювання

За програмою вступник до аспірантури складає іспит, який передбачає відповідь на три запитання, кожне з яких оцінюється за п'ятибальною системою (100-бальною шкалою): «відмінно» (90-100 балів), «добре» (70-89 балів), «задовільно» (50-69 балів), «незадовільно» (49 балів і менше). Підсумкова оцінка виводиться як середня.

Повна відповідь на питання оцінюється на «відмінно» (90-100 балів) і має всебічно правильно і в логічній послідовності розкривати сутність кожного питання, при цьому мають бути виявлені глибокі знання фахової наукової вітчизняної та зарубіжної літератури, повне і правильне розкриття сутності наукових термінів, понять, наукових категорій та концепцій, вступник повинен давати комплексну оцінку досліджуваного явища чи процесу.

Вступник своєю відповіддю повинен засвідчити високий рівень методологічних і теоретичних знань про:

- земну оболонку як єдиний і цілісний об'єкт географічної науки;
- галузеву диференціацію географічних наук та формування двох гілок вітчизняної географії – природничої та суспільної географії;
- цілісність земної оболонки з усіма її компонентами;
- галузево-компонентні та комплексні географічні напрями досліджень;
- зміст і функції ландшафтної оболонки Землі і довкілля як вихідних фундаментальних категорій сучасної географічної науки.

Оцінку «добре» (70-89 балів) вступник може отримати при допущенні незначних методичних помилок, неточностей при користування професійною термінологією, якщо він виявив недостатню мовну культуру. При цьому у процесі відповідей на поставлені питання вступником не розкриваються загальногеографічні концепції та парадигми сучасної географії, зокрема такі, як: взаємодії суспільства і природи; концепція середовищезнавства; сталого (збалансованого) розвитку; геоінформаційна парадигма; структурної перебудови світового господарства.

Оцінка «задовільно» (50-69 балів) ставиться вступникові, який зміст теоретичних питань розкрив частково, недостатньо володіє професійною термінологією, допустився методичних помилок. Вступник при цьому виявляє достатньо слабкі картографічні знання – «альфи і омеги географії»: методів і засобів складання окремих карт, серій карт, атласів; принципів картографічного моделювання, картографічних знакових систем; використання картографічних творів у галузях національного господарства,

Оцінка «незадовільно» (49 балів і менше) ставиться вступникові який не розкрив зміст теоретичних і методичних питань, слабо володіє професійною термінологією, не може викласти матеріал у логічній послідовності, не може сформулювати сутність об'єкту та предметної області географії.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Арманд Д.Л. Наука о ландшафте (Основы теории и логико-математические методы). М.: Мысль, 1975. с.5-46; 237-274.
2. Беручашвілі Н.Л. Четыре измерения ландшафта. - М., 1986. - 182 с.
3. Боков В.А. и др. Геоэкология: Научно-методическая книга по экологии. Симферополь, 1996.
4. Будыко М.И., Ронов А.Б. Эволюция химического состава атмосферы в фанерозое // Геохимия. – 1979. - №5. – С. 643-653.
5. Веклич М.Ф. Основы палеоландшафтоведения. – К.: Наук. думка, 1990. – 192 с.
6. Веклич М.Ф. Проблемы палеоклиматологии. – К.: Наук. думка, 1987. – 190 с.
7. Витинский Ю.И. Солнечная активность. – М.: Наука, 1983. – 192 с.
8. Витинский Ю.И. Цикличность и прогнозы солнечной активности. – Л.: Наука, 1973. – 258 с.
9. Витинский Ю.И., Оль А.И., Сазонов Б.И. Солнце и атмосфера Земли. – Л.: Гидрометеиздат, 1976. – 352 с.
10. Войлошников Виталий Денисович. Полева практика студентов по геологии: Учеб. Пособие для студентов пед. институтов по геогр. спец. – М., Просвещение, 1984. – 143.
11. Войткевич Г.В. Происхождение и химическая эволюция Земли. – М.: Наука, 1973. – 183 с.
12. Волошин І.М. Ландшафтно-екологічні основи моніторингу. - Львів: Простір М, 1998: -356с.
13. Гаррелс Р.М. Круговорот углерода, кислорода и серы в течение геологического времени. – М.: Наука, 1975. – 48 с.
14. Геоэкологические принципы проектирования природно-технических геосистем. М., 1987. -322 с.
15. Гродзинський М.Д. Основи ландшафтної екології: Підручник. - К.; Либідь, 1993.-224 с.
16. Гуцуляк В.М. Основи ландшафтознавства: Навч. посібник. - Київ: НКМ ВО, 1992. -60с.
17. Гуцуляк В.М. Ландшафтна екологія: Геохімічний аспект. – Чернівці: Рута, 2002. – 272 с.
18. Денисик Г.І. Антропогенні ландшафти Правобережної України. – Вінниця: Арбат, 1998. – 292 с.
19. Дж.Ханвелл, М.Ньюсон Методи географічних досліджень.
20. Заруцкая И.П., Красильникова Н.В. Проектирование и составление карт. Карты природы: Учебник. – М.: Изд-во МГУ, 1989. – 296 с.
21. Исаченко А.Г. Ландшафтоведение и физико-географическое районирование: Учебник. - М.: Высшая школа, 1991. - 364 с.
22. Исаченко А.Г. Оптимизация природной среды: Геогр. аспект. - М.: Мысль, 1980. - С.154-255.
23. Исаченко А.Г. Оптимизация природной среды: Геогр.аспект. М.: Мысль, 1980. С.154-255.

24. Исаченко А.Г. Основы ландшафтоведения и физико-географическое районирование: Учеб. пособие. М.: Высш. шк., 1991.
25. Комплексная полевая практика по физической географии: Учеб. пособие / Под ред. К.В. Пашканга. – М.: Высш.шк., 1986. – 208с.
26. Куракова Л.И. Современные ландшафты и хозяйственная деятельность: Кн. для учителей М.: Просвещение, 1983. 159 с.
27. Куракова Л.И. Современные ландшафты и хозяйственная деятельность: Кн. для учителей М.: Просвещение, 1983. - 159с.
28. Ландшафтна екологія (геохімічний аспект): Методичні вказівки до практичних занять / Укл.: Гуцуляк В.М.. Присакар В.Б. -Чернівці: Рута, 1999. - 32 с.
29. Ландшафтна екологія (геохімічний аспект): Методичні вказівки до практичних занять / Укл.: Гуцуляк В.М.. Присакар В.Б. -Чернівці: Рута, 2003. - 32 с.
30. Луцицкий И. В., Основы палеовулканологии, т. 1—2, М., 1971. 31. Львів. ун-ту, 1976. – 160 с.
32. Макунина А.А., Рязанов П.Н. Функционирование и оптимизация ландшафта: Учеб. пособие.: Изд.геогр.фак., 1988. Гл.1,3,4.
33. Макунина А.А., Рязанов П.Н. Функционирование и оптимизация ландшафта: Учеб. пособие.: Изд. геогр. фак., 1988. - Гл.1,3,4.
34. Марков К. К., Палеогеография, 2 изд., М., 1960.
35. Марцинкевич Г.И., Клуцунова Н.К., Мотузко А.Н., Основы ландшафтоведения: Учеб.пособие. Минск: Высш. шк., 1986. С.7-82, 137-143, 157-165.
36. Мельник Л., Міллер Г. Ландшафтний моніторинг-К., 1993. -152с.
37. Мельник Л., Міллер Г. Ландшафтний моніторинг-К., 1993. -152с.
38. Методи геоекологічних досліджень: Навч. посібник /За ред. М.Д. Гроздинського та П.Г.Шищенка.-К.: ВЦ"Київський університет", 1999.-243с.
39. Методика Полевых физико-географических исследований / Под ред. А.М.Архангельского, - М.: ВШ, 1972, - 300с.
40. Миллер Г.П. Ландшафтныя исследование горных и предгорных территорий.- Львов: Вища шк, 1974.-202с.
41. Миллер Г.П. Ландшафтныя исследование горных и предгорных территорий.- Львов: Вища шк., 1974. - 202 с.
42. Мильков Ф.Н. Физическая география: Учение о ландшафте и геог. зональность. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1986. - С.7-91.
43. Мильков Ф.Н. Физическая география: Учение о ландшафте и геог. зональность. Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1986. - С.7-91.
44. Михайлов Н.И. Физико-географическое районирование: Учебник. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. С. 59-106.
45. Михайлов Н.И. Физико-географическое районирование: Учебник. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1985. С. 59-106.
46. Наставления гидрометеорологическим станциям и постам. Вип. 3.
47. Николаев В.А. Проблемы регионального ландшафтоведения. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. Гл. 3,4.

48. Никшич И.И., Конины С.А., Микешин Г.В. Учебно-полевая практика по истории, геологи, географу почв и географу растений.
49. Одум Ю. Экология В 2 т. - М, 1986.-Т. 1.-326с.;Т.2.-376с.
50. Основы общейэкологии и неозкологии: Учеб. пособие.Ч. 1.- Харьков: Торнадо. 1999- 192с.
51. Охраналандшафтов. Толковыйсловарь / М.Данева и др. М.: Прогресс, 1982. 271 с.
52. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.П. СХ; Основы ландшафтного анализа.- М., 1988.- 192 с.
53. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.П. Основы ландшафтного анализа. М.: Наука,1988. С.7-52; 76-103; 141-149.
54. Преображенский В.С., Александрова Т.Д., Куприянова Т.П. Основы ландшафтного анализа. М.: Наука,1988. С.7-52; 76-103; 141-149.
55. Природа Чернівецької області / За ред. Геренчука К.І.. – Львів: Вид-во
56. Прока В.Е. Морфологическая структура ландшафтов и землеустроительноепроектирование. – Кишинев: Штиинца, 1976. – 47с.
57. Рамад Ф. Основы прикладнойэкологии. -Л, 1981.-543 с.
58. Рухин Л. Б., Основыобщейпалеогеографии, 2 изд., Л., 1962.
59. Садовников И.Ф. Почвенныеисследования и составлениепочвенных карт.
60. Свиточ А.А. Палеогеография: учебник для вузов / А.А. Свиточ, О.Г. Сорохтин, С.А. Ушаков. – М.: Academia, 2004. – 442 с.
61. Синицын В. М., Введение в палеоклиматологию, Л., 1967.
62. Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. - Новосибирск. 1978. - 319.с.
63. Сочава В.Б. Введение в учение о геосистемах. Новосибирск: Наука, 1978. С. 14-22, 29-34, 106-120.
64. ТопчиевА.Г.Гезкология; географические основы природопользования. Одесса, 1996.
65. Удра И.Ф. Расселениерастений и вопросыпалео- и биогеографии. – К.: Наук. думка, 1988.
66. Чумаков Н.М. Изучениедревнихледниковыхотложений. Практическоеруководство. – М.: Геолог Ин-т АН СССР, 1990. – 97 с.
67. Чупахин В.М. Основыландшафтоведения. – М.: Агропромиздат, 1987. – 168с.
68. Шищенко П.Г. Прикладнаяфизическаягеография. - К.: Вища школа, 1988.- 192с.
69. Шищенко П.Г. Прикладнаяфизическаягеография. - К.: Вища школа, 1988.- 192с.
70. Экогеохимиягородскихландшафтов / Под ред. Н.С. Касимова. – М.: Изд-во МГУ, 1995. – 336 с.
71. Янин Б.Т. Палеобиогеография. – М.: Академия, 2009. – 256 с.
72. Ясманов Н.А. ДревниеклиматыЗемли. 1985.